

8.3.2018

Sisäministeriö, poliisiosasto

Suomen Punaisen Ristin lausunto

Asia: rahankeräyslakityöryhmän ehdotus hallituksen esitykseksi uudeksi rahankeräyslaiksi (SMDno-2016-995)

Suomen Punainen Risti kiittää sisäministeriötä mahdollisuudesta antaa lausuntonsa rahankeräyslain muuttamisesta.

Suomen Punainen Risti on viranomaisia tukeva julkisoikeudellinen yhdistys, jonka oikeudellisesta erityisasemasta on Suomessa säädetty lailla (238/2000) sekä sen nojalla annetulla tasavallan presidentin asetuksella (827/2017). Suomen Punaisen Ristin tehtävänä on tukea ja avustaa maan viranomaisia niin rauhan kuin sodan ja aseellisten selkkausten aikana ihmisten hyvinvoinnin edistämiseksi.

Suomen Punainen Risti tekee mittavaa avustus- ja vapaaehtoistyötä niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin. Suomen Punaisen Ristin toimintaan osallistuu kymmeniä tuhansia vapaaehtoisia. Sekä kotimaan että kansainvälisen avustustoiminnan rahoittamisessa rahankeräyksillä on keskeinen rooli. Keräyksillä rahoitetaan paitsi kansainvälistä katastrofiapua, myös kotimaan apua äkillisissä onnettomuustapauksissa sekä erilaisia köyhyyden, syrjäytymisen ja yksinäisyyden ehkäisemiseen tähtäviä ohjelmia.

Yleisiä huomioita

Yleishyödyllisyys

Rahankeräyslain uudistamisella on yleishyödyllisten toimijoiden kannalta erittäin suuri merkitys. Rahankeräykset tukevat järjestöjen ja kolmannen sektorin toimintaedellytyksiä. Siksi Suomen Punainen Risti pitää erittäin tärkeänä, että rahankeräyslupaan myöntämisen edellytyksenä on pääsääntöisesti rahankeräyksen järjestäjän toiminnan tarkoituksen sekä keräystarkoituksen yleishyödyllisyys. Yleishyödyllisyyden edellytyksellä on voitu varmistua siitä, että lahjoitus menee yhteistä yhteiskunnallista hyvää edistävään tarkoitukseen.

Pienkeräyksen järjestäjältä ei edellytettäisi sen toiminnan tarkoituksen yleishyödyllisyyttä. Suomen Punainen Risti pitää kuitenkin myönteisenä, että pienkeräystä ei kuitenkaan voisi järjestää elinkeinotoiminnan tukemiseen, tai yksityishenkilön tai oikeushenkilön varallisuuden kartuttamiseen.

Keräyslupamenettely

Lahjoittajan luottamuksen ylläpito on ensiarvoisen tärkeää eikä sitä saa vaarantaa. Yleishyödylliset järjestöt pyrkivät varmistamaan lahjoitusvarojen mahdollisimman tehokkaan ja läpinäkyvän käytön sekä estämään mahdolliset henkilökohtaisen edun tavoitteluun liittyvät ongelmat.

8.3.2018

Suomen Punainen Risti pitää myönteisenä, että keräyslupamenettely säilytetään lahjoittajien ja toiminnan läpinäkyvyyden varmistamiseksi, mutta sitä kevennetään. Ehdotettu rahankeräyslaki ei enää sisältäisi säännöksiä käytännön toimeenpanijasta eikä lupahakemuksessa tarvitsisi ilmoittaa käytettäviä keräystapoja. Rahankeräyksien ongelmana ovat olleet hitaat keräyslupaprosessit. Suomen Punainen Risti pitää ehdotusta myönteisenä, koska tämä mahdollistaa uusien keräystapojen nopean käyttöönoton ja keventää hallintotyötä merkittävästi.

Rahankeräysrekisteri

Suomen Punainen Risti pitää ehdotusta rahankeräysrekisteristä erittäin myönteisenä. Mahdollisimman helppo pääsy rekisteritietoihin pitää taata kaikille kansalaisille tasavertaisesti henkilötietolainsäädäntö huomioiden. Julkinen rahankeräysrekisteri lisäisi rahankeräyksien avoimuutta ja läpinäkyvyyttä.

Jotta rahankeräysrekisterin tiedot olisivat vertailukelpoiset, keräyksen järjestäjille tulisi olla yhdenmukaiset ohjeet siitä, mitä tuloja voi laskea mukaan keräystuotoiksi ja mitä puolestaan keräyskuluiksi. Mikäli Poliisihallitus päättää rajoittaa hallintokulujen määrää, tulisi myös hallintokulut määritellä yksiselitteisesti.

1 luku, Yleiset säännökset

1 § Soveltamisala

Ehdotetun lain 1 §:n 3 momentin 6 kohta koskee myös Suomen Punaista Ristiä, jonka rekisteröimättömyys johtuu siitä, että järjestön asemasta on säädetty Suomen laissa. Suomen Punainen Risti katsoo, että sisätilan määre telttarakennelmiseen on turhan rajoittava. Suomen Punainen Risti ehdottaa, että sisätilan määreeksi riittäisi tapahtumaa varten rajattu alue.

2 § Määritelmät

Suomen Punainen Risti katsoo, että ehdotetun lain 2 §:n 2 kohdassa yleisön määrittely kaipaa tarkennusta. Laki vastaa nykyistä ja käytäntö on osoittanut, että lain tulkinta vaihtelee. Lain perusteluissa esitetään, että yleisöön vetoamisesta ei olisi kysymys tilanteessa, jossa yhdistys vetoaisi omiin jäseniinsä keräyksen järjestämiseksi. Perustelujen mukaan jäseniä voidaan pitää ennalta rajattuna joukkona, sillä yhdistykset pitävät jäsenistään jäsenluetteloa. Yhdistyksillä voi olla laajojakin henkilörekistereitä, joihin kuuluu jäsenten lisäksi mm. säännölliset lahjoittajat, kuukausilahjoittajat ja yrityslahjoittajat. Lain perustelut avaavat mahdollisuuden tulkinnalle, että nämäkään eivät kuuluisi suureen yleisöön. Käytännössä tämä voisi johtaa siihen, että rahankeräyslain alaiseksi toiminnaksi laskettaisiin lähinnä uuslahjoittajahankinta, jonka kulut ovat yleensä verrattain korkeat. Kokonaisuudessaan rahankeräystilityksen keräyskuluprosentti luultavasti nousisi, kun iso osa tuottovirrasta tuloutuisi rahankeräystoiminnan ulkopuoliseksi varainhankinnan tuotoiksi. Toisaalta eri lahjoitustyyppien entistä tiukempi erittely keräystilityksen alaisiin tai muihin varainhankinnan tuottoihin lisäisi keräystoiminnan byrokratiaa. Kun keräysten tehokkuutta samalla entistä enemmän halutaan mitata keräyskulujen julkistamisen kautta, voisi erilaiset tul-

8.3.2018

kinnat keräystilitykseen laskettavista tuotoista ja kuluista vääristöä vertailua muiden toimijoiden kesken merkittävästikin.

2 luku, Rahankeräyksen järjestämisen edellytykset **5 § Rahankeräyksen järjestäjä**

Ehdotetun lain 5 §:n 1 momentin 5 kohdassa on mainittu Suomessa toimivat rekisteröimättömät yhteisöt, jolla on yleishyödyllinen tarkoitus, jos rekisteröimättömyys johtuu siitä, että yhteisön asemasta on säädetty Suomen lainsäädännöstä. Tällaisesta yhteisöstä nostetaan lain perusteluissa esimerkiksi Suomen Punainen Risti. Lain perusteluissa on kuvattu epätarkasti "rekisteröidyn yhdistysten rekisteröimättömiä alajaostoja" koskeva laintulkinta. Ilmeisesti tällä kuitenkin viitataan esimerkiksi Suomen Punaisen Ristin piireihin ja osastoihin. Suomen Punainen Risti pitää tärkeänä, että myös näillä rekisteröimättömän yhteisön rekisteröimättömillä alajaostoilla on oikeus hakea rahankeräyslupaa, sillä ne ovat oikeudellisesti itsenäisiä yksiköitä. Suomen lainsäädännöstä säädetystä rekisteröimättömyydestä ei saa muodostua diskriminoivaa tekijää, kun rekisteröityjen yhdistysten rekisteröidyille alajaostoille tai vastaaville oman rahankeräysluvan saaminen olisi edelleen mahdollista.

Pykälässä 2 mainitun pienkeräyksen järjestämisen tulisi olla mahdollista 5 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitetuille rekisteröimättömille yhdistyksille ja niiden alajaostoille, jos niiden rekisteröimättömyys johtuu siitä, että yhteisön asemasta on säädetty Suomen lainsäädännössä. Tällaisia alajaostoja ovat esimerkiksi Suomen Punaisen Ristin piirit ja osastot, jotka ovat oikeudellisesti itsenäisiä ja sellaisina verrattavissa rekisteröityjen yhdistysten rekisteröityihin pysyviin alajaostoihin, joilla on oikeus järjestää rahankeräyksiä.

7 § Rahankeräyksen kielletyt järjestämistavat

Ehdotetun lain 7 §:n 1 momentin 1 kohdassa esitetään, että rahankeräyksen järjestämisen yhteydessä on kiellettyä järjestää arpajaiset tai muu toiminto, jossa osallistuvalla luvataan kokonaan tai osittain sattumaan perustuva voitto. Suomen Punainen Risti katsoo, että tehokkaan ja taloudellisen varainhankinnan mahdollistamiseksi olisi toivottavaa tulkita lakia niin, että keräykseen jo osallistuneiden kesken voisi järjestää arvonnin esimerkiksi siten, että heitä pyydetäisiin osallistumaan arvontaan jättämällä yhteystietonsa keräyksen järjestäjälle. Tuolloin päätös lahjoittamisesta olisi jo tehty, eikä arvonnin kautta mahdollisesti saatu sattumanvarainen etu olisi kiitos lahjoittamisesta, vaan yhteystietojen antamisesta. Tämä käytäntö on sallittu esimerkiksi Tanskassa. Yhteystietojen antamiseen houkuttelu arvonnin keinoin on yleisesti käytetty tapa, joka ei poista sitä, että henkilöllä olisi edelleen valta päättää yhteystietojensa käytöstä. Henkilötietojen käsittelystä säädetään erikseen EU:n tietosuojasetuksessa 2016/679, joka korvaa henkilötietolain 523/1999 ja arpajaisten järjestämisen ehdoista Arpajaislaissa 1047/2001.

8.3.2018

Ehdotetun lain 7 §:n 1 momentin 4 kohdassa todetaan, että on kiellettyä järjestää rahankeräys siten, että yhdistyksen jäsenhankinta on ilmeisessä vaarassa sekoittua keskenään. Perusteluissa todetaan, että rahankeräykseen osallistuvan tulee tietää, mihin ja millä tavoin valvottuun toimintaan hän on osallistumassa. Suomen Punainen Risti on samaa mieltä siitä, että ihmistä ei tule liittää jäseneksi minkään ostoksen tai lahjoituksen ”kylkiäisenä”. Tämä rikkoo myös yhdistymisvapauden periaatetta. Kuitenkin esimerkiksi Norjassa säännöllisten lahjoittajien hankinta ja jäsenhankinta on onnistuneesti yhdistetty ja asiakkaan kannalta on ollut hyvä, että hänelle on voitu tarjota sekä taloudellisesti sitovampaa kuu-kausilahjoitusta, kuin kertamaksuun perustuvaa jäsenmaksuakin. Näin lahjoituskohteelle myöntyväinen ihminen on voinut valita itselleen sopivan tukimuodon ilman, että häntä olisi tarvinnut lähestyä kahta eri kertaa. Ammattimainen varainhankinta perustuu siihen, että varainhankkijat arvioivat keräystapojen toimivuutta. Mikäli kokemus ja saatu palaute osoittavat, että jäsenhankintaa ja kuu-kausilahjoittajahankintaa on tehokkaampaa ja selkeämpää tehdä toisistaan erillään, niin tämä käytäntö todennäköisesti tulee vallitsevaksi.

Ehdotetun lain 7 §:n 1 momentin 5 kohdassa todetaan, että rahankeräys on kiellettyä järjestää siten, että lahjoittajalle annetaan muu vastike kuin rahankeräyksen järjestäjän tai keräyksen tunnus, joka on arvoltaan vain vähäinen. Lain perusteluissa kuitenkin todetaan, että keräykseen osallistuneille voi olla tärkeää saada keräystä symbolisoiva merkki, jonka he voivat kiinnittää näkyviin ja näin myös välttää uudet vetoamukset osallistua keräykseen. Yksityislahjoittajille tämä tarkoittaisi esimerkiksi tarraa tai pinssiä. Suomen Punainen Risti on huolissaan, että yritysten osalta keräystunnusta on haluttu rajoittaa entisestään, tai ainakaan tunnusta ei millään tavalla saisi sitoa lahjoituksen suuruuteen. Lakimuutoksen taustalla on ilmeisesti pyritty tekemään selkeämpää rajanvetoa sponsoroinnin ja lahjoittamisen välille.

Voimassa olevan lain mukaan keräystunnuksella ei saa olla itsenäistä vaihdantiarvoa. Käytännössä yrityslahjoittajille on tarjottu keräystunnuksen sijaan esimerkiksi logonäkyvyyttä mediassa. Usein tätä näkyvyyttä on tarjottu ainakin jossain määrin lahjoituksen suuruuteen perustuen, mikä on edellyttänyt jonkin verran lahjoittajakohtaista palvelua. Tämän tarjoaminen kaikille lahjoittajille olisi kohtuuttoman työllistävää.

Yritykset ovat merkittävä lahjoittajaryhmä, joka voi tekemästään lahjoituksesta kertomalla tuoda positiivista näkyvyyttä myös itselleen. Myös keräyskohteelle voi olla etua siitä, että yritys lisää keräyskohteen näkyvyyttä kertomalla lahjoituksestaan. Näitä etuja on kuitenkin aika vaikea mitata ja näkyvyys voi kääntyä kielteiseksiin huomioksi.

Suomen Punainen Risti on keräyksien järjestäjänä huolissaan siitä, että jos yhä isompi osa lahjoittamisesta tulkitaan sponsoroinniksi, mikä on yritykselle vähennyskelpoista markkinointia, verot päättyvät joltain kautta järjestöjen maksettavaksi, vrt. vastikkeellinen varainhankinta.

8.3.2018

Suomen Punainen Risti esittää myös huolen siitä, että jos merkittävä osa nykyisistä yrityslahjoituksista tulkittaisiin sponsoroinniksi, siirtäisi se ison osan varainhankinnasta rahankeräyslain valvonnan ulkopuolelle. Tarkka erittelyn vaatimus lisäisi myös hallinnollista työtä rahankeräyksen järjestäjille.

Edellä mainituista syistä rajanvedon sponsoroinnin ja keräyslupan alaisen yritysvainhankinnan välillä tulisi olla selkeämpi.

Ehdotetun lain 7 §:n 1 momentin 7 kohdassa kielletään aggressiivinen menettely rahankeräyksen järjestämisessä. Suomen Punainen Risti pitää periaatetta kannatettavana. Lain perusteluissa kuitenkin todetaan, että aggressiivisella menettelyllä tarkoitettaisiin muun muassa sellaista painostusta, joka vaikuttaa siihen, että rahaa lahjoittava tekee myönteisen lahjoituspäätöksen, jota hän ei olisi ilman mainostamista tehnyt. Hyvin harvoin lahjoittajat tekevät lahjoituspäätöksen ilman minkäänlaista pyytämistä. Suomen Punainen Risti on huolissaan aggressiivisen menettelyn määrittelystä ja sen aiheuttamista ongelmista lakia tulkitessa hyvin tiukasti.

7 luku, Erinäiset säännökset

31 § Tiedonantovelvollisuus lahjoitusta pyydettyäessä

Suomen Punainen Risti pitää tärkeänä sitä, että lahjoitusta pyydettyäessä asetetaan yleisön saataville tiedot rahankeräyksen järjestäjästä, keräysvarojen käyttötarkoituksesta sekä lupanumero tai pienkeräysnumero. Tässä vaatimuksessa on esiintynyt tulkintaeroja Poliisihallituksessa. Sen vuoksi olisi suotavaa todeta lain perusteluissa se, mitä yleisön saataville asettamiselta vähimmillään vaaditaan ja riittääkö se, että tarkemmat tiedot ovat helposti löydettävissä rahankeräyksen järjestäjän nettisivuilta. Tämä on merkityksellistä siksi, että pieniin markkinointimateriaaleihin on hyvin vaikea mahdollistaa keräyslupatietoja koko laajuudessaan.

34 § Voimaantulo

Ehdotetun lain 34 §:ssä määrätään, että ennen uuden lain voimaantuloa myönnettyjen rahankeräyslupien kohdalla sovelletaan myöntämisaikana voimassa olleita säännöksiä ja rahankeräyslupassa asetettuja ehtoja. Suomen Punainen Risti esittää, että lain tullessa voimaan se koskisi myös voimassa olevia lupia. Tämä vähentäisi painetta perua voimassa olevia keräyslupia, jotta uuden lain sallimat helpotukset saataisiin mahdollisimman ripeästi hyödynnettyä. Tämä vähentäisi myös ruuhkaa lupahakemusten käsittelyssä ja sujuvoitaisi siirtymävaihetta merkittävästi.

Kristiina Kumpula
pääsihteeri